

ODNOS ŽUPNE ZAJEDNICE I (NEDJELJNOG) LITURGIJSKOG SKUPA

Zvonimir Bono SAGI

Budući da je ovaj čitav tjedan posvećen rasvjetljavanju problema svetkovanja nedjelje, nekako sa strahom prilazim ovoj temi bojeći se da će ovo moje razlaganje biti prilično daleko od onoga što se možda očekuje kao i od onoga što većina od nas zna o nedjelji. Vjerujem da svaki od nas koji radimo po župama kao župnici ili kapelani ima već više-manje izrađenu, nazovimo je tako, strategiju ili politiku posvećivanja nedjelje, zato su i očekivanja na neki način jasnije određena. No također vjerujem da su nama praktičarima poznati i problemi s kojima se susrećemo tako reći svakog dana u vezi s tim problemima te zato mnogi očekuju i pokoje rješenje. Ovo pak moje predavanje izgledat će kao i da nema veze s nedjeljom. Nadam se da će druga predavanja ovog tjedna dovoljno rasvijetliti sve što se odnosi na sam dan Gospodnji kao takav.

Iako je nedjelja za kršćanina ponajprije dan kada proslavljuje spomen uskrnuća Kristova, kao objekt i fundament svoje vjere, te zalag svoje nade i spasenja, tj. prolaza kroz smrt u život s Kristom i u Kristu, ipak nas ona ne vraća samo k prošlom događaju. Ona nas *danas* okuplja oko Krista prisutnog, ona je dan Gospodinov, u koji on postaje stvarno prisutan u društvu onih koji se sakupe u njegovo ime. To je dan zajednice s Kristom, realizacija i manifestacija jedinstva Crkve kao Tijela Kristova. Stoga je skupljanje vjernih oko oltara bitan zadatak svakog svetkovanja nedjelje. Interesantan razlog za to navodi Didahé, kad kaže: »Neka se narod vjerno okuplja da ne bi tko svojim izostankom umanjio Crkvu (zajednicu) niti tijelo Kristovo lišio jednoga uda«. To okupljanje zbiva se u mjesnoj crkvi; po ovom jedinstvu zajednice koja je fizički okupljena oko oltara ostvaruje se jedinstvom cijele univerzalne Crkve po bratskoj ljubavi koja se ovdje ražaruje.

U ovom je izlaganju riječ o dosta širokoj i kompleksnoj problematici praktičnosti toga okupljanja, ako se želi da ono bude doista ono što znači. Tu je centralni problem zajednica, odnosno skup sa svom svojom kompleksnošću. Moći ćemo možda samo dotaći neke stvari koje još uvijek i nije moguće praktički do kraja domisliti, ali već samo upozorenje bit će korisno za naše razmišljanje u svakidašnjoj praksi.

Ovo je sociološki pristup jednoj stvarnosti, koja nije u svim svojim dimenzijama sociološka, koju zato i nije moguće do kraja odrediti. Upotrebljavat ću neke sociološke izraze ne uvijek u preciznom znače-

nju, jer ti pojmovi nisu ni u općoj sociologiji precizno definirani. Ovdje će njihovo značenje biti vidljivo iz čitavog konteksta. Budući da je ovdje, kako rekosmo, centralni problem zajednica, odnosno skup, pogledajmo prije svega:

Što mislimo pod pojmom crkvena zajednica

Ponajprije moramo reći da tu mislimo na samu crkvu. Krist je naime Crkvu ustanovio kao bratsku zajednicu i dao joj svoga Duha da se kao takva iznutra neprestano izgrađuje. Ako pogledamo povijesno značenje grčke riječi *eklesia*, vidimo da ima 4 dimenzije značenja: 1) konkretnu: sastanak, npr. da slavi Euharistiju; 2) nešto više apstraktno: skup onih koji se sastaju na jednom mjestu, u jednoj dvorani; 3) čitav skup građana u nekom gradu; 4) univerzalnost svijui koje povezuje vjera u Krista.¹ Ako zadržimo konkretno značenje, onda sve što je rečeno za Crkvu vrijedi za zajednicu, odnosno obratno. U konkretnosti to je neka sociološka stvarnost, a ne samo duhovna, zato joj treba naći sociološko mjesto. Sociolozi nisu jednodušni u tome, ali se bar čini da objašnjenja ne zadovoljavaju, da li je crkvena zajednica društvena grupa i koja (primarna ili sekundarna . . .) ili je skup (agregat) sa specijalnim obilježjima i zadacima. Ako se društvena grupa definira kao koheziona, strukturirana i pokretljiva tvorevina množine ljudi koji zbog svojih potreba sudjeluju u zajedničkim djelatnostima, stupaju pri tom u različite međusobne odnose . . .², a agregat kao mnoštvo ljudi koji su si fizički blizu a nemaju nikakvih trajnih međuodnosa (npr. skupili se na neku proslavu³), onda grupa traži neku bazu koja održava trajnost međuodnosa, a agregat je više prigodan. Kamo tu sada smjestiti crkvenu zajednicu? Dok se ona kao donedavna poistovjećivala s mjesnom zajednicom ili nacijom, onda je to bilo lakše, ali sada to traži mnogo temeljitiji studij. Houtar liturgijsku zajednicu naziva agregatom⁴, no što onda ostane kao zajednica kad vjernici nisu oko oltara. Ja bih zato bio sklon utvrditi da je crkvena zajednica jedinstvena vrsta društvene grupe koja se povezana vjerom okuplja na slavljenje Euharistije i strukturira za ostvarenje Kristove misije i pri tom je pokretljiva i stupa u specifične odnose koji teže prema bratstvu. To bi bilo negdje između primarne i sekundarne grupe.

No crkvena zajednica nije ipak čisti sociološki pojam. Ona se doduše mora shvatiti u redu društvene strukture, ali htjeti je zadržati na toj razini znači osiromašiti njezin sadržaj. Ona je misterijska zajednica, koju i samu shvaćamo vjerom. Već smo naime rekli da svaka društvena tvorevina mora imati neku bazu iz koje izvire interesi koji stvaraju međuodnose. Ovdje je jedina baza vjera i svi autentični povezujući interesi izvire iz vjere. U njoj postoji prisutan, neprestano aktivan i slobodan agens-Duh Sveti, koji je iznutra povezuje i izgrađuje te potiče

1. GREINACHER, *Crkvene strukture pred sutrašnjicom*, »Kršćanska sadašnjost«, Zagreb 1970, str. 15.

2. Usp. GORICAR, *Sociologija* Beograd 1967, str. 276.

3. Usp. F. KROŠL, *Sociološka preučavanja v pastoralne namene v luči 2. vatik. crkvenega zbora*, *Bogoslovni Vestnik* 3-4 (1969), str. 365.

4. Usp. F. HONTART, *Sociologija i pastoral*, »Kršćanska sadašnjost«, Zagreb 1968, str. 62-63.

njeno djelovanje. Ona je sakrament jedinstva s Kristom, pa se zato može više opisivati nego stvarno definirati. Zato kažemo da je to jedinstvena vrsta društvene grupe, te budući da joj je baza nadnaravna, ona je u neprestanoj interakciji s mjesnom zajednicom, gdje naime njeni članovi žive povezani interesima sadašnjega svog života. Vjera kao povezujuća baza u crkv. zajednici jest neka zajednička svijest svih članova, i to svijest pripadnosti. Njezina pak je prisutnost u mjesnoj građanskoj zajednici, odnosno u cijelom ljudskom društvu kao duša, kako to lijepo izražuje Poslanica Diognetu. Zato je smisao interakcije sa svijetom: podizanje svijesti za izgrađivanje ljudskih odnosa po istini, pravdi i ljubavi.

Sve ovo, kako vidjesmo, vrijedi za Crkvu kao takvu, ali kako univerzalna Crkva sa svim svojim svojstvima dolazi do svog izraza, u svojoj biti sve se događa u konkretnoj zajednici, okupljenoj oko Krista na nekom mjestu, gdje je sve dovoljno blizu, da se mogu uspostaviti međudnosi po vjeri i ljubavi — onda sve ovo zapravo treba reći za konkretnu zajednicu.

Za konkretizaciju Crkve, osim vjere, traži se još i neko mjesto okupljanja. Ako sada malo izvrnemo pitanje i postavimo ga ovako: Gdje i kako je Crkva prisutna u svijetu?, odgovor će biti: u konkretnoj skupnosti, a to je tvorevina koja se zbog vjere okuplja na jednom određenom mjestu (kuća, dvorana ili teritorij) oko Krista i s Kristom. Drugim riječima: Gdje se kršćani okupljaju i zajedničaju u Kristu, tu je Crkva prisutna s puninom života Kristova. Opća Crkva nije zato zbroj ovih mjesno obilježenih zajednica, nego je ona prisutna, okupljena svugdje gdje su ljudi okupljeni u Kristovo ime. Univerzalno zajedništvo ne postoji u sebi, kao apstraktna ideja, ono egzistira u ovom mjesnom okupljanju oko Krista. To znači da Crkva sav svoj život proživljava ovdje u lokalnoj crkvenoj zajednici, odnosno skupnosti vjere. To se u liturgiji potvrđuje time što su sve molitve u ime cijele Crkve. Tu okupljena Crkva moli za nazočnu i nenazočnu braću. To je zato baza Crkve kao institucije, to će reći da sve crkvene institucije (hijerarhija itd.) postoje radi ove baze — konkretne zajednice mjesno određene, i moraju služiti toj bazi, jer od nje i same crpu život kao nadgradnja.

Problem bazične strukture

Iz dosad rečenog vidljivo je da je lokalna crkvena zajednica nešto bitno i osnovno za proživljavanje života Crkve (univerzalne) sa svim njenim svojstvima. No postavlja se sasvim konkretno pitanje: koja je od postojećih crkveno-društvenih struktura ta bazična struktura na koju možemo i moramo sve ovo gornje primijetiti? Da li je to biskupija, župa ili nešto treće? Obično biskupija dolazi pod imenom mjesne crkve, no meni se čini da tu postoji jedna velika teškoća, jer biskupija to de facto u praksi nije. Ona je to bila u svojoj povijesti, ali sada? Dok je ona pokrivala jedan grad, ili jednu koherentnu i dosta malu regiju (mislim po broju ljudi) i dok je biskup bio sociološki nešto slično kao današnji župnik, onda bi se bila mogla smatrati bazičnom,

osnovnom strukturom Crkve. Za bazičnu strukturu traži se da neposredno svojim sredstvima i svojom vlastitom nutarnjom pokretljivošću nešto čini, proizvodi. Biskupija pak u današnjem obliku nema uopće ništa od toga. Ona je očito nadgradnja, nešto slično kao državna uprava. Biskupija naime neposredno nikoga ne okuplja, nego jednostavno povezuje i uređuje one koji su već po raznim mjestima neke regije okupljeni. Ne bi trebalo shvatiti da ja plediram protiv biskupije, no čini mi se da, sociološki gledano, postoji veća kriza biskupije kao strukture nego župe, pa makar se obično samo župa dovodi u pitanje. Pitanje je naime gdje se može izgraditi kršćanska zajednica, na kojem nivou. Ja mislim da je još uvijek jedini nivo za to župa ili nešto treće što bi se moglo spustiti samo još jače u bazu. Radi se naime o sve većoj konkretizaciji, budući da težimo za promjenom konkretnog čovjeka. Jasno je da biskupija nipošto ne bi slabila, nego bi postala samo nešto drukčija. Kad se promijeni baza, mijenja se i nadgradnja. Župa je prema tome jedina bazična struktura gdje se ostvaruje sav život Crkve; prema tome, sve ostalo ima karakter supsidijarnosti s obzirom na župu.

Župa — historijska vrijednost i sadašnji problem

U svom postanku kršćanska župa jest produkt jednog društva koje je izgrađivano na bazi kršćanske filozofije te kao takvo oblikovalo kršćansku kulturu. Župa je u početku bila jednostavno osnovna struktura kršćanskog društva. Ona je i vršila široke funkcije tog društva. Zato se teško razlučivalo što je strogo svojstveno crkvenoj zajednici, a što je općedruštvenog karaktera. Župa je igrala supstituirajuću ulogu. Baza povezujućih interesa i motiva nije bila vjera, bar ne samo vjera, niti je cilj okupljanja bio toliko izgradnja Crkve, nego izgradnja morala, koji je trebao da osigura nesmetano funkcioniranje kršćanskog društva. To se jako očitovalo u načinu provođenja liturgije, posebno u propovijedanju. Župa je dakle bila poistovjeđena s društvenom grupom na bazi stanovanja na istom teritoriju, odnosno na istom mjestu. Sve ostalo bilo je sekundarno. Liturgijsko okupljanje nije bilo izraz, tj. ostvarenje zajednice, nego servis za zadovoljenje potreba jedne mjesne zajednice (općine, sela, grada...), a te potrebe nisu bile uvijek samo vjerske nego i prosvjetno-kulturne. Štoviše, dijeljenje sakramenata, koji se ne mogu ni shvatiti bez kršč. zajednice, pa i sama misa, vršilo se bez veze sa zajednicom na potpuno individualistički način. Autentična kršćanska zajednica sve više se gubila i na koncu posve izgubila, tako da je prisutnost Crkve u kršćanskom društvu ostala još samo kao sociološki sediment koji je oblikovao različite običaje i tradicije, koje je mogao prihvatiti i vršiti svaki član društva bez ikakve stvarne nužnosti da se promijeni i postane novi čovjek u Kristu. I sama svijest o prisutnosti Krista u zajednici posve se izgubila. Euharistija je istrgnuta iz zajednice i često dobila posve magičke elemente u svijesti kršćana.

Uloga liturgijskog okupljanja kao servisa za spasenje vlastite duše nekako je trajala dok je postojala administrativna društvena moć župnika, da represivnim mjerama natjera svoje župljane na ono na što ih njihova osobna vjera nije poticala.

To poistovjećivanje mjesne društvene grupe (zajednice) i crkvene zajednice bilo je u svojoj pogrešnosti bez problema sve dotle dok poslije industrijske revolucije nije počelo naglo mijenjanje same ove društvene grupe na bazi teritorija. Dok je u poljoprivrednom kraju selo zatvorena cjelina, jer sve proizvodi samo, u industrijskom kraju zatvorenost se gubi. Nijedno mjesto ne može više sebi biti dostatno. Društvo se zato i drukčije organiziralo. Crkva je ostala u istoj svojoj strukturi. Kodeks još i danas poznaje samo župu, kojoj je glavni temelj teritorij. To je sadašnji problem župe kakvu poznajemo. Ona se mora moći poistovjetiti s crkvenom zajednicom kako smo je opisali, ona mora moći u bilo kojem društvu odraziti i učiniti prisutnom Crkvu. No ona to neće moći ako je drukčije ne shvatimo. Naglasak ne može biti na teritoriju kao takvom i na onom što iz toga proizlazi, nego na vjeri i onom što iz toga proizlazi: na liturgijskom, euharistijskom okupljanju, kako smo to već prije utvrdili. Ipak je potrebno neko mjesto ili teritorij okupljanja i organizacione omeđenosti misionarske dužnosti same zajednice. Teritorij naime u najvećoj mogućoj, da ne kažemo jedinoj, mjeri omogućuje konkretno okupljanje Crkve. Ali taj teritorij ne smije biti bitan faktor u poimanju crkv. zajednice, tj. da bi netko samim tim što stanuje na jednom određenom teritoriju morao biti okupljen u liturgiju baš na tom mjestu, jer bi to značilo da se ista Crkva ne ostvaruje i ovdje i ondje u svojoj potpunosti.

Stoga, ako hoćemo župu perspektivno promatrati, onda moramo naučiti da je shvaćamo kao liturgijski skup (zajednicu) koji se okuplja na jednom mjestu ili teritoriju na misi, iz poticaja vjere, te odatle dolazi u trajni međuodnos po ostvarenju bratske ljubavi, i prihvaća na sebe dužnost Kristovog poslanja u društvu u kojem živi, tj. prvenstveno na teritoriju oko sebe.

Ako to pokušamo sada primijeniti na stanje koje još uvijek imamo, onda bi u sadašnjoj tradicionalnoj župi ova liturgijska zajednica bila jezgra župe misijski usmjerena. Teritorij se javlja samo kao misijska dužnost i otvorena mogućnost okupljanja prema slobodnom poticaju Božjega Duha. Ovo mi se čini ovaj čas veoma važno i aktualno, radi liturgijske obnove koju provodimo. Radi se naime o tome da se liturgija ne može efikasno provoditi ako ona ne bude izgrađivanje zajednice, a ovo nailazi na teškoće u crkvama koje nisu župe. Župnici negoduju što vjernici idu na misu npr. u redovničke crkve, a ovi, jer nisu župa, izbjegavaju govor o zajednici, ili čak govore protiv, i tako se stvar zaoštruje. Mislim da bi se prema već izloženom moglo sasvim lijepo uzeti da je svako liturgijsko okupljanje zajednica, pa bismo stoga, usudio bih se reći, mogli bar u našim gradovima sve crkve proglasiti župnima, a misijsku dužnost na teritoriju koordinativno odrediti. Jasno, nije to tako jednostavno, treba studij proširiti, ali to se može i morat će se riješiti. Tu bi trebalo još razraditi problem jurisdikcije... Postoji različita mogućnost organiziranja i tu bi mogle doći u obzir možda kakve supražupske strukture. Eto, biskupije bi tu morale biti okrenutije bazi. Biskupija je naime radi baze, a ne obratno. Svakako neće mnogo pomoći ako kvantitativno povećamo pastoralni rad, a izgrađivanje zajednice ne uzmemo u obzir. Mislim da je intencija sve crkvene obnove učiniti Crkvu prisutnom u društvu, a to bez izgrađivanja zajednice nije moguće.

Pastoralna djelatnost kao izgrađivanje zajednice

Ako promijenimo svoja shvaćanja o župi i pročistimo svoje pojmove o kršćanskoj zajednici i prihvatimo to kao neosporni zahtjev naše kršćanske egzistencije, onda je jasno da moramo mijenjati i svoje pastoralno djelovanje. Već smo bili spomenuli da je u prijašnjem kršćanskom društvu bio cilj dušobrižnika odgojiti poslušnog pojedinca u nepromjenjivoj strukturi. No kad smo vidjeli da takve naše usluge društvo ne treba, a pojedinac da ih odbija, onda nam mora biti jasno da će, ako i dalje tako nastavimo, sav naš trud biti uzaludan. Dakle, iz pozicije individualističkog dušobrižnika, duhovnog oca, treba prijeći u poziciju službenika, animatora zajednice. Zajednica je početni i konačni naš korak. Naravno, za sada nema još prokušanih metoda, nema jasnih praktičnih okvira. Sve je još sasvim sirovo, traži se istraživanje iz kojeg bi se mogla roditi nova praksa. No nitko ne bi smio čekati. Mislim da je radna baza svega ovoga liturgija. Odatle se mora razviti cijela škola novog pastoralala. Ja bih ovdje samo kratko napomenuo nekoliko bitnih točaka koje bi bile samo kao kontura ovoga novog pastoralala zajednice.

Ponajprije: *okupljati zajednicu*. Budući da smo utvrdili da nemamo više vjernike koji bi to bili samim tim što smo ih mi u djetinjstvu krstili, onda je početak našeg rada u zajednici misionarski. Skupiti one u konkretnu liturgijsku zajednicu koji doista prihvaćaju vjeru kao vezu svoga uključenja. Naravno, to je veoma teško. No ipak se može kroz neko vrijeme okupiti jedna mala jezgra. Zatim je treba *organizirati* i uključiti u misijsku djelatnost ili okupljanje. U organiziranju zajednice treba posebno paziti da se ona tako strukturira da bi mogla biti u svim svojim dimenzijama zainteresirana. Tu je na prvom mjestu važno *poticanje i omogućenje razgovora*. Tako da razgovornost postaje jedna od bitnih značajki plodnosti zajednice. Razumije se da to ne može biti kakav god razgovor, nego iz baze vjere, radi koje se i okupljamo. Tu je naravno opet i velika teškoća. Još je relativno jednostavno organizirati i inicirati razgovor bez veze s unutarnjom stvarnošću same zajednice, pogotovo takav koji ne postavlja zahtjeve za angažman. No zajednica kao struktura mora biti i uvijek *otvorena angažirajuća mogućnost*, pa je zato nadalje potrebno u strukturiranju ići za tim da unutar same zajednice dođe do pravilne raspodjele društvene moći, gdje pod tim terminom mislimo na to da čovjek može doista sudjelovati u nutarnjem razvitku zajednice s odgovornom uspješnošću, tj. sudjelovati i u odlučivanju, naravno, u kompetencijama zajednice. To ne smije biti samo formalno, nego stvarno i mora doći većini članova do svijesti da je stvarno. Naravno i tu ima teškoća. Isto tako treba *animirati za samoinicijativne pothvate*, trudeći se da prepoznaš darove Duha Svetoga u svim članovima, koji se najbolje očituju upravo u samoinicijativi.

Potom pak treba *koordinirati*, po mogućnosti što svjesnije i otvorenije prema svim članovima, slušajući i primajući. Pri tom dolazi do problema kako održati nutarnje jedinstvo i svijest pripadnosti s obzirom na eventualno postojeće grupe unutar same zajednice. Posebno se to odnosi na dosadašnje redove, koji su nekako nedovoljno uklopljeni u bazičnu zajednicu. Samostani bi trebali biti shvaćeni na

razini primarne grupe, a teškoća je kamo smjestiti provinciju sa sadašnjim njenim prerogativama koje joj omogućuju apstraktnu manipulaciju ljudima.

Svakako, treba nastojati da se župa strukturira prema radnim zadacima i prema službama, a ne prema grupama. Mogu postojati samo specijalizirane radne ekipe u okviru zajednice. Posebno ovdje moramo voditi računa o *principu neraslojavanja*.⁵ To znači da ne smijemo poticati svrstavanje članova župe prema nekim socijalnim kriterijima, bilo po društvenom položaju, bilo po spolu ili po dobi, bilo prema nekim specijalnim pobožnostima. Uopće i o pobožnosti vrijedi princip neraslojenosti. Nijedna se pobožnost ne bi mogla provoditi izvan Kristovog Misterija, koji se ostvaruje u Crkvi, zajednici. Na žalost, toga ima suviše mnogo. Zamislite kako se uopće može govoriti o grupi šotovatelja Marijinih kad to onda implicira pomisao kao da zajednica kao takva nije šotovatelj Marijin itd.

Sasvim je izuzetan problem takozvani ekipni rad. Ja mislim da on ne može izlaziti izvan okvira bazične strukture, praktično izvan župe, ako se hoće izgrađivati zajednica, a to je bitno. Osim toga mislim da je ekipni rad postulat jednog tehnološkog procesa, te je efikasan samo tamo gdje je rad tako razrađen da predstavlja nešto slično tehnološkom procesu. Mislim da je za sada preuranjeno o tome govoriti što se tiče pastorala; kod nas sigurno, a čini mi se i u svijetu. Nama još uvijek nije ni posve jasno što treba naš rad proizvesti u praksi, a kamoli da ga znamo razraditi u jedan kvazi-tehnološki proces. Inače se može naćiniti pseudoekipni rad, koji je zapravo raslojavanje zajednice po receptu: djeca, mladež, starci, studenti itd. Naravno da je takva podjela iz školsko-metodićkih razloga moguća unutar jedne zajednice s jasnim usmjerenjem prema zajednici. Naravno, korisno je i potrebno eksperimentirati. Radna ekipa je najprije moguća u samoj župi i to sastavljena od raznih stručnjaka, a nipošto ne od samih svećenika. Ja mislim da će u budućnosti, kad se zajednica izgradi i učini subjektom, biti potrebno mnogo manje svećenika. On će biti zapravo samo predsjedatelj Euharistije i sakramenata.

U društvu kakvo je naše, gdje je Crkva radikalno odijeljena od države, jasnije se ukazuje potreba da budemo načistu da je potrebno možda napustiti kao metodu ono što nije proizašlo čisto iz onoga što nas veže u zajednicu. Ne smijemo naše zajednice učiniti samozadovoljnima s obzirom na društvo. Zato ne bismo trebali i dalje činiti ono što su nekadašnje crkvene institucije činile kao supstitucije državnih ustanova, osim ako to proizlazi iz ljubavi, koja je neposredni produkt naše zajednice. To je napose pitanje metode kojom želimo privući u zajednicu. Ako motivi koje mi pružamo nisu stvarno vjerski, onda su naš lukavi trik, a to nije pošteno. Osim toga pokazujemo da i sami ne vjerujemo da bi naša vjera i njene vrednote mogle imati u sebi snage da nekoga pokrenu. Svakako, ni to nije tako jednostavno i jasno!

Sva ova problematika, koja je tu bila iznesena ili bar natuknuta, jest ono čime se mi u svome nastojanju bavimo ili moramo baviti upravo u nedjelju, jer je nedjelja dan okupljanja oko Gospodina. Mislim da

---

5. Opširnije o tom vidi: ZVONIMIR ŠAGI, Nsp I — »Župa u fragmentima misli i prakse«, Varaždin 1968.

je upravo ovo važnije nego pitanje nedjeljnog počinka, nego isticanje stroge crkvene obligacije. Ako osvijestimo zajednicu da shvati kako se iz nedjeljnog skupa ona zapravo sastoji, onda nam neće biti teško poduzeti i mnogo zamršenije misijske pothvate. Razumije se po sebi da veći dio ovoga rada mora biti raspoređen na nedjeljni dan.⁶

SUMMARIUM

Dies dominica memoriale resurrectionis Jesu Christi necnon pignus salutis et spei nostrae in vitam futuram non tam praeterita commemorat quam maxime communitatem Christifidelium circa et in Christo resurgente et nunc vivente in celebratione eucharistiae congregat. Communitatem ecclesiam auctor utpote communitatem speciali indole praeditam considerat: est communitas Christifidelium fide in Christum, caritate ac fraternitate inter se et cum Christo conjuncta quae ut talis die dominica eucharistiam celebrando unionem cum Christo inicit. Talis communitas Christifidelium ibi adest ubi structura fundamentalis Ecclesiae existit, ubi homines nomine Christi congregantur, vi interna aliquid faciunt et producunt, quae omnia solum in paroecia fieri possunt. Tempore praeterito paroecia magis territorialiter ac modo administrativo considerabatur, hodie vero accentus iterum ponitur in communitate in aliquo loco congregata missam celebrandi et activitatem missionariam sumendi. Sacerdos hac in communitate partes primas certo habet: sacerdos organizator et animator huius communitatis fit, distribuendo officia singulis membris huius communitatis et se ipsum omnino in servitium communitatis tradendo. Actio communis et coordinata (travail d'équipe) omnino necessaria est, sed eius natura adhuc determinari debet.

---

6. Iskustva ovakvog rada mogu se pratiti u listu za izgradnju liturgijske zajednice »Božji narod«, što ga već četvrtu godinu izdaje župa sv. Vida u Varaždinu.